

IN GESPREK OVER EXAMINERING

BETROUWBAAR BEOORDELEN, HOE DOE JE DAT?

Norma Aarts van
Aequor traint
gecommitteerden in
het betrouwbaar
beoordelen van de
proeve van
bekwaamheid

Een betrouwbare beoordeling bij praktijkexamens vraagt ook inzicht in jezelf. Hoe beoordeel jij een kandidaat? Tijdens trainingen van Aequor gaan gecommitteerden met elkaar in gesprek over hun visie op beoordelen en hun ervaringen daarbij.

TEKST EN FOTOGRAFIE

TON VAN DEN BORN

Ja,” zegt Marieke, “ik kijk bij het examen wel of ik zo’n leerling zou aannemen.” Ze is een geëngageerde die vanuit het bedrijfsleven praktijkexamens van mbo’ers beoordeelt. Samen met een assessor vanuit de school, in dit geval Helicon Opleidingen in Den Bosch.

Negen vakdeskundigen, die allemaal al ervaring hebben met praktijkexamens, zijn maandagavond 26 november naar de school gekomen voor een training ‘betrouwbaar beoordelen’. Paul Stoks, bedrijfsadviseur van Aequor in deze regio, heeft de training georganiseerd. Vanuit Helicon is examensecretaris Tiny van Boekel aanwezig en Norma Aarts, deskundige bij Aequor in praktijkleren, is de trainer vandaag.

Het pakje boter dat ze heeft meegenomen naar Den Bosch, krijgt langzamerhand betekenis. Als deelnemer Joop na een uurtje training zegt: “Je moet wel een pakje boter hebben bij de beoordeling”, weet iedereen wat hij bedoelt. “Natuurlijk,” vindt Lonneke, “maar het heeft misschien ook wel nadelen, zo’n pakje boter. Je bent niet helemaal onbevogen meer.”

Bezieling

Dan zitten we midden in een gesprek over examinering, de bedoeling van deze training. Echt

Met een pakje boter van 250 gram verandert de schatting van het gewicht van de perforator

antwoorden over hoe je concrete problemen of twijfelgevallen bij examinering oplost, krijg je wellicht niet, verklaart Norma, “maar je denkt erover, je praat erover, je wisselt uit en je neemt dingen mee waardoor je bij een volgende examinering misschien beter kan oordelen.”

Jan, die zijn agrarisch loonbedrijf aan zijn zoons heeft overgedaan en al zes jaar ‘met veel plezier’ geëngageerde is, zegt dat hij eigenlijk altijd heel snel een oordeel over een kandidaat heeft. De manier waarop zo iemand binnenkomt, zegt hem al veel. Maar het is een eerste indruk, erkent hij. “Dat blijkt vaak een juiste indruk,” denkt Mark, “maar je kunt je vergissen.” “Je moet tijdens het examen soms je oordeel bijstellen”, vult Sjeff aan.

Hoe doe je dat? Wat is daarvoor nodig? Een ijkpunt, referentiekader, een maatstaf, een gemiddelde, een criterium of iets wat je een standaard kunt noemen. Een pakje boter misschien?

De boter zit helemaal aan het begin van de avond. Zodra iedereen

in een kring zit en zich heeft voorgesteld, laat Norma een bureauperforator rondgaan. “Schat eens hoeveel dat weegt en schrijf dat op.” Vervolgens gaat de perforator nog eens rond, maar wegen de geëngageerden in de andere hand een pakje boter van 250 gram. Ze stellen allemaal hun oordeel bij.

Lonneke, bloembinder en al zeven jaar geëngageerde, bijvoorbeeld voor de opleiding Hand & Design, legt uit dat ze soms toch liever zonder pakje boter wil oordelen. “Je ziet dan de passie en de bezieling waarmee zo’n kandidaat aan het werk is. Ze beantwoordt misschien net niet aan de opgestelde criteria, maar ze is ongetwijfeld een aanwinst voor een bedrijf.” Marieke, eigenares van twee bloemenwinkels in de regio, vertelt dat ze van haar beoordelaars destijds een 6 en een 9 kreeg. “In onze sector kunnen oordelen best heel erg uiteenlopen.” “Misschien is het bij ons anders”, oppert Johan, afkomstig uit de varkenssector. Er zijn weinig smaak- en waarderingsverschillen bij het goed voeren van een zeug.

Neutraal

Natuurlijk komen de geëngageerden soms problemen en probleempjes bij examens tegen. Een examenopdracht die om een of andere reden niet goed of niet helemaal uitgevoerd kan worden, een heel zenuwachtige leerling, een leerling die juist te nonchalant is, een humeurige medebeoordelaar of het dilemma dat je aan de ene kant heel objectief wilt zijn en ook sympathie

Betrouwbaar beoordelen

De avond rondom *Betrouwbaar beoordelen* is onderdeel van een project van Aequor ‘In gesprek met leerbedrijven over examinering’. Doel hiervan is leerbedrijven informeren over examinering op scholen, de proeve van bekwaamheid en wat het betekent om examenbedrijf te zijn of geëngageerde. Zaak is immers dat er voldoende examenbedrijven beschikbaar zijn en dat de examinering daar goed verloopt. Aoc’s zijn verantwoordelijk voor de examinering die deels op de leerbedrijven plaatsvindt. Aequor kan die bedrijven voorbereiden op deze taak. De trainingen die trainers van Aequor verzorgen, sluiten steeds zoveel mogelijk aan op de examinering op het betreffende aoc. In Den Bosch worden zo op drie avonden zo’n veertig praktijkbegeleiders uit het bedrijfsleven, die voor Helicon Opleidingen als geëngageerden optreden, getraind in het betrouwbaar beoordelen.

Bloembinder Lonneke: "Als je onbevangen beoordeelt, zie je de passie en de bezieling waarmee zo'n kandidaat aan het werk is"

Gecommitteerden vertellen dat ze tijdens het examen soms hun oordeel moeten bijstellen

voor de leerling voelt. Maar ze vinden het allemaal heel leuk. "En heel erg belangrijk", zegt Sjef, die een hoveniersbedrijf heeft. Hij heeft er ook wel personeel aan overgehouden, vertelt hij. "Je ziet wat iemand kan. Je kunt daar altijd je voordeel mee doen."

Het is niet niks, de examenorganisatie. In Den Bosch doen jaarlijks zo'n driehonderd bol-leerlingen en honderd bbl'ers praktijkexamen, de proeve van bekwaamheid. Voor bol-leerlingen, niveau 3 en 4, wordt een voor hen onbekend, 'neutraal' bedrijf gezocht waar ze de examenopdracht 'veilig' kunnen uitvoeren. De examencommissie keurt de loca-

ties steeds op de geschiktheid voor praktijkexamens op de verschillende niveaus.

Bij het examen zijn een assessor van school en een gecommitteerde vanuit bedrijfsleven aanwezig. Zij observeren, registreren, classificeren en evalueren. Ze bespreken hun oordelen met elkaar en hebben een nagesprek met de leerling. Een gesprek dat vaak begint met de vraag: wat vond je er zelf van? Uiteindelijk beslist de examencommissie over het slagen van een leerling, maar, zegt Tiny, de examensecretaris: "Jullie oordeel over het praktijkexamen weegt enorm zwaar."

Tips voor assessoren en gecommitteerden

- > Wees je bewust van je eigen stemming. Deze mag de beoordeling niet beïnvloeden.
 - > Neem jezelf niet als uitgangspunt bij het beoordelen van een leerling. Zo voorkom je dat je eigen verlangens, eigenschappen en motieven projecteert op een leerling.
 - > Laat eerdere beoordelingen niet doorwerken in de beoordeling. Pas er voor op dat incidenten of toevalligheden niet te sterk worden meegewogen.
 - > Houd er rekening mee dat bepaald gedrag van de leerling, bijvoorbeeld onzekerheid, typerend is voor de levensfase waarin deze zich bevindt.
 - > Probeer te vermijden dat je een leerling in een bepaalde categorie plaatst waarover vooroordelen bestaan, bijvoorbeeld in leeftijd of afkomst.
 - > Probeer er doorheen te prikken als leerlingen zich anders opstellen dan ze zich voelen.
- Bijvoorbeeld heel erg zeker of eigenwijs doen bij gevoelens van onzekerheid.
 - > Beoordeel de leerling op een niveau dat past bij het stadium en niveau van de opleiding die de leerling volgt.
 - > Ga vooral af op je eigen observaties en wees voorzichtig met wat anderen over de leerling zeggen.
 - > Als de begeleiding eens tekort geschoten is, kan een leerling op een onvoldoende beoordeling uitkomen. Probeer te voorkomen dat je een leerling minder negatief beoordeelt om zelf geen slechte kritiek op de begeleiding te krijgen.
 - > Neem voldoende tijd om de beoordeling voor te bereiden. Als je niet genoeg tijd hebt, kun je de beoordeling beter uitstellen.
 - > Gebruik een vaste meting. Wat is goed, wat is voldoende en wat is onvoldoende?

Bron: Aequor

Broodje

Objectiviteit, daar zitten veel gecommitteerden wel mee. Een oordeel over het gewicht van een perforator, die je ook nog even op een weegschaal kunt leggen, is uiteindelijk niet te vergelijken met een oordeel over de kwaliteiten van een leerling. "Je moet toch ergens een goede standaard hebben", vindt Joop, leerwerkmeester op de bottelarij van het Koning Willem I College en gecommitteerde voor leerlingen van de food-opleiding. De houding van de kandidaat speelt zeker mee, maar uiteindelijk vooral ook de vakkennis die deze toont.

En de criteria moeten duidelijk zijn. Wanneer heb je bijvoorbeeld goed een broodje gezond gemaakt? Vragen die je kunt stellen, zijn dan: heeft de kandidaat de handen gewassen, is de sla gewassen en hanteerde de kandidaat het gereedschap op de goede manier? Een handeling valt dan uiteen in concrete deelhandelingen.

Afvinkbaar, maar zie je wel alles wat er gebeurt? Dat is een valkuil, volgens Norma. "Je focus op bepaalde onderdelen, zorgt dat je andere dingen niet opmerkt." "Die objectiviteit blijft lastig", vindt Mark. Voor Marieke is een goed criterium of ze een kandidaat een baan in haar bloemenzaak zou gunnen. "Het is wel anders of je dan over een luxe bloemenzaak praat of over het bloemenstalletje op de hoek." ■